كوریكتی جوڭگونڭ جاڭا كارتیناسن كەسكندەدی

(باسی 1 ـ بەتتە)

بۆگنگی كۆندەری تاماشا ەكولوگیالق ورتاعا سۆیەنگەن یۆیسۆن قستاعندا شارۆالار شاتتعی ساياجاینڭك ساۆداسی كۆسەت بولدی، اۆل ـ قستاق سایاحاتی جالنداپ جاندداندی، بامبۆك ور- مانی ارقلی كومر قشقل گازىن ٴسمىرىپ ساقتاۆ قستاقتا "اۆاعا سۆیەنىپ اقشا تابۆدی" جۆزەگە اسردی. یۆیسۆن قستاعی ەكولوگیاسی كورەكەم، كاسپ سالاسی گۆلدەنگەن، بۆقارا بایعان بایاند- دی داۆۆ جولنا ٴتۆستی.

ۆاقت زىمراپ وته شقتی. 2020 ـ جلی 3 ـ ایدا كوكتەم جاڭبری سەبەزگلەگەن ٴبر كۆنی باس شۆجي شي جینپیڭ یۆیسۆن قستاعنا قایتا بارىپ، قستاقتڭ وزگەرىسىن كورگەننەن كەین سۆینە بىلاي دەدی: "یۆیسۆن قستاعنڭ قازىر- گی قول جەتكىزگەن ناتیجەلەری جاسل داۆۆ جو- لنڭ دۆرىس ەكەندىگىن، جولدی دۆرىس تاڭدا- عاننان كەین تاباندىلقپەن جۆرە بەرۆ كەرەكتىگىن دالەلدەدی".

شاعىن تاۆلی قستاق قۆددی ٴبر تەرەزە سىپەتتی، باس شۆجي شي جینپیڭنڭ ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرىلسی جوننىدەگی تەرەڭ وین ایگە- لەدی.

"مەن ەكولوگیالق ورتا قزمەتىنە ەجەلدەن ٴمان بەرىپ كەلەمىن. جىڭدیڭ، شیامىن، نیڭدی، فۆجیان، جىجیاڭ، شاڭحاي سیاقتی جەرلەردە قزمەت ىستەگەن كەزدە بۆل قزمەتتی كەلەلی قزمەت رەتىندە یگەردىم"، ـ دەدی باس شۆجي شي جینپیڭ.

پارتیانڭ 18 ـ قۆرىلتایی ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرىلسىن جۆڭگوشا سوتسیالیزم ىستەرىنىڭ "بەستی ٴبر تۆلعالاندىرۆ" جالپی تۆلعالق ورنا- لاستىرۆنا ەنگىزدی. جاڭا داۆىردەگی جۆڭگو ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرىلسی جولنا باتىل قادام تاستادی.

سچۆان یبین، "ون مىڭ شاقرىمدىق چاڭجیاڭ بوینداعی ٴبرىنشی قالا". مینجیاڭ وزەنی مەن جینشاجیاڭ وزەنی وسی ارادا توعىسىپ، وسىدان اری چاڭجیاڭ وزەنی دەپ اتالادی. الىستاعی تاۆلار جاسل جەلەك جامىلىپ، وزەن سۆی جوڭ- كىلىپ جاتىر، جاعاداعی "زور كولەمدە قورعاۆدی بىرگە یگەرىپ، جاپىاي اشۆەن اینالىسپاۆ" دەگەن ۆلكەن سوزدەر كوزگە وتتاي باسىلادی.

2022 ـ جلی 6 ـ ایدڭ 8 ـ كۆنی ٴۆش وزەن- نڭ قۆیعاننىدا باس شۆجي شي جینپیڭ ایالداپ الىسقا كوز جىبەرىپ، جاعداي تانىستىرۆىن تىڭدادی.

جەرگىلىكتی ورىنداعی جاۆاپتی جولداس بىلاي دەپ مالىمەت بەردی: یبین قالاسی دا كە- زىندە "حیمیا ونەركاسىبی داریانی قورشاعان، لاستانۆ قالانی قاپتاعان" ماسەلەگە تاپ بولعان ەدی. جاقىنعی جىلداردان بەری ەنەرگیا جۆمسالە- می جوعاری، لاستاۆشی شعارىندىلارى كوپ كا- سىپورىندارىدی وندىرىستەن توقتاتۆ، قاعاز جا- سایتىن شاعىن شەبەرحانالاردی جابۆ، داریا بوینە- داعی قۆم قازۆ الاڭدارىن جۆمستان توقتاتۆ، لاس سۆ شعارىندىلارىن ازایتۆ سیاقتی شارالار ارقلی جاعالاۆدڭ ەكولوگیالق ورتاسىن ۆز- دىكسىز جاقسارتتی.

باس شۆجي شي جینپیڭ مۆنی تۆراقتاندىرىپ بىلاي دەپ باسا دارىپتەدی: "چاڭجیاڭ وزەنىنڭ جوعارعی اعارىندداعی قالا رەتىندە، جوعاری اعارعا ٴتان جاۆاپكەرشىلىكتی كۆشەیتۆ كەرەك، وزەن بوینىندا 'زاڭسز دۆكەندەر' اشىپ، لاس سۆ شعارۆ- عا بولمایدی، بال شاراپ اشتۆ ولشەمەمەن، چاڭجیاڭ- نڭ جوعارعی اعارىنڭ سۆ ساپاسىن ٴتۆرلی ٴادىس - امالدارمەن ویداعىداي قورعاپ، چاڭجیاڭنڭ ورتا، تومەنگی اعارىن جانە تۆتاس الاپتی باقتقا كەنەلتۆ كەرەك".

"زور كولەمدە قورعاۆدی بىرگە یگەرىپ، جاپىاي اشۆەن اینالىسپاۆ" جۆرت جۆرەگىنە تەرەڭ ۆیالادی، كاسپ سالاسىنڭ تیىن وزگەرتىپ، دارەجەسىن جوعارىلاتۆ، وزەن جاعاسىن رەتتەۆ ـ وڭاۆ، "بالىق اۆلاۆعا 10 جىل تیىم سالۆ" سیاقتی شارالار تیاناقتانىپ، ونىمدىلىك كورسەتۆدە... چاڭجیاڭنڭ ەكولوگیالق ورتاسىن قورعاۆ مەن ەكونومیكالىق، قوعامدىق داۆىندا تاریحي، بۆرد- لىس سیاتتی وزگەرىستەر تۆىلىپ، وزەن سۆی مولدىرەگەن، جاعالاۆداعی تاۆلار جاسل جەلەك جامىلعان كورىنىس قایتا كوزگە ٴتۆستی.

ەكولوگیانی الدىمەن ویلاستىرۆ، جاسل داۆۆ ادامدارىدڭ تۆرمىسىن قایتا سومداۆدا جانە وزگەرتۆدە.

وسىدان ٴبراز بۆرىن ٴبر ەرەكشە جاۆاپ حات شاڭحاي قالاسی حۆڭكوۆ رایونی جیاشیڭ جولی ٴمالی باسقارماسىنداعی قوقر ـ قوقستقی تۆرگە ایرۆ ەركىتىلەرىن ایرىقشا شابىتتاندىردی.

بۆل حاتتڭ قولتاڭباسی شي جینپیڭدىكی ەدی.

"5 جىلدڭ الدىندا كوپشىلىكپەن قوقر ـ قوقستقی تۆرگە ایرۆ قزمەتی جوننىدە اڭگىمە- لەسكەن كەزدەگی بەینە ەسىمە ٴتۆستی، سىزدەر- دڭ الۆەمەتتىك یگىلىك ىستەری جوننىدەگی قزۆ ىنتالارىڭىز، بۆقاراعا قزمەت وتەۆ تەبىندەرىڭىز ماعان تەرەڭ اسەر قالدىردی"، ـ دەدی باس شۆجي شي جینپیڭ جاۆاپ حاتىندا.

5 جىلدڭ الدىندا 2018 ـ جىلی 11 ـ ایدڭ 6 ـ كۆنی شاڭحایدا قزمەت تەكسەرىپ جۆرگەن باس شۆجي شي جینپیڭ حۆڭكوۆ رایونی قالا تۆرعىندا- ری ایالداماسىنڭ جیاشیڭ جولی ٴمالی باسقارما- سىنداعی 1 ـ بولىمشەسىنە كەلدی. بۆل ارادا بىرنە- شە جاس ازامات الۆەمەتتىك اۆماقتا قوقر ـ قوقـ- سقتی تۆرگە ایرۆدی جالپىلاستىرۆدڭ ادىستەری جوننىدە پىكىر اۆىستىرىپ وتىرعان ەدی. ٴبىر جىگت باس شۆجیگە الۆەمەتتىك یگىلىك قیمىلىنا قاتىناسۆدڭ جاستار ٴۆشىن جاڭا سالتقا اینالعاندد- عىن ایتتی.

"قوقر ـ قوقسقتی تۆرگە ایرۆدڭ ٴوزی جاڭا سالت"! باس شۆجي شي جینپیڭ بىلاي دەدی: قوقر ـ قوقسقتی جان ـ جاقتی ٴبىر جاقتی ەتۆ جالپی حالىقتڭ ات سالىسۆىنا مۆقتاج، مەن بۆل ىسكە كوڭىل ٴبولىپ كەلەمىن، شاڭحاي وسی جۆمىستی مەقتی یگەرىپ، جاقسی ىستەۆی كەرەك.

8 ایدان كەیىن 2019 ـ جىلی 7 ـ ایدڭ 1 ـ كۆنی «شاڭحاي قالاسىنڭ تۆرمىستىق قوقر ـ قوقسقتی باسقارۆ ەرەجەسی» اتقارىلدی.

5 جىل وته شقتی، بۆگنگی تاڭداعی شاڭحاي- دا بۆكىل قالاداعی تۆرمىستىق قوقر ـ قوقسق جاپىاي زالالسىزداندىرىلىپ ٴبىر جایلی ەتىلەتىن بولدی، قوقر ـ قوقسقتی سانالی تۆرده تۆرگە ایرۆ بارعان سایىن كوپ قالا تۆرعىندارىنڭ ادەتـ- نە اینالدی. ەرىكتىلەر وڭاي ـ وسپاق كەلمەگەن ناتیجە جوننىدە حات جازىپ، باس شۆجیگە مالىمەت بەرىپ، قوقر ـ قوقسقتی تۆرگە ایرۆدڭ اناعۆر- لىم كەڭ كولەمدە گۆل اشىپ، جەمىس بەرۆىنە كۆش قوساتىن بەكمەدەرىن ٴبىلدىردی.

تۆنىق سۆ، جاسل تاۆ ـــ جاراتىلىستىق بایلىق، ەكولوگیالق بایلىق، سوندای ـ اق قوعام- دىق بایلىق، ەكونومیكالىق بایلىق.

شاي اعاشتاری جایقالا ٴوسىپ، شایدڭ ٴیسی جایىراقات كۆیگە بولەیدی. فۆجیان ولكەسی ۆ ـ یشان قالاسی شیڭسۆن قالاشعىنڭ یانزىكی 1000 مۆلىق ەكولوگیالق شاي باقشاسىندا جاپ ـ جاسل شاي اعاشتاری اراسىنا اتباس بۆرشاق قاتار- لانا ەگىلىپتی. كۆز كەلگەندە وسی بۆرشاق ساباقتا- ری جەرگە كومىلىپ، ورگانیكالىق تىڭایتقىش ەتىلەدی.

2021 ـ جىلی 3 ـ ایدا باس شۆجي شي جینپیڭ شاي باقشاسىنا ارنایی كەلىپ، كوكتەمگی شایدڭ ٴوسۆ جاعدایىن تەكسەرىپ كورىپ، جەرگىلىكتی ورىننىڭ شاي شارۆاشىلىعىنڭ داۆۆ جاعدایىمەن تانىستی. باس شۆجي بىلاي دەپ باسا دارىپتە- دی: "شاي مادەنیەتی، شاي شارۆاشىلىعی، شاي عىلىم ـ تەحنیكاسی سندی وسی اۆقمدی جۆمىس- تی ٴبر تۆتاس جوسپارلاپ، ویداعىداي ىستەۆ كەرەك"، "جاسىل داۆۆ بەتالىسىنان جازباۆ كەرەك".

"ەكولوگیالق شاي باقشاسىنڭ ٴادىسی باس شۆجیدڭ قۆپتاۆىنا یە بولىپ، جۆمىسقا ىنتامىز انا- عۆرلىم كۆشەیە ٴتۆستی". سول كەزدەگی كورىنىس- تی ٴسوز ەتكەندە، شاي باقشاسىنڭ جاۆاپتىسی یاڭ ۆنچۆن كۆنی بۆگىنگە دەیىن ۆمىتپاعاندىعىن ایتتی. ول بىلاي دەپ تانىستىردی: اۆىل شارۆاشـ- لىق دارىلەرىن ىستەتپەي ەگۆ ۆلگىسی جەرگىلىكتی شایشی شارۆالاردڭ ورتاق تانىمىنا اینالدی، "ەكولوگیا جاقسی بولسا، شایدڭ ٴدامی اناعۆرلىم جاقسی، باعاسی اناعۆرلىم جوعاری بولادی. تۆنىق سۆ، جاسىل تاۆ سندی 'التىن كەسەنی' ساقتاپ، كىرىستی ارتتىرىپ بایۆ سەنىمىمز اناعۆرلىم ارتا ٴتۆستی".

جاسىل ٴتۆس ـــ جوعاری ساپالی داۆۆدڭ ٴتۆپ بویاۆی.

ٴدال باس شۆجي شي جینپیڭ تایاۆدا اشلعان مەملەكەتتىك ەكولوگیالق ورتانی قورعاۆ جینالە- سندا ماڭزدی ٴسوز سویلەپ، اتاپ كورسەتكەنۆ- دەي: پارتیا 18 ـ قۆرىلتایىنان بەری ٴبىز ەكولوگیا- لق وركەنیەت قۆرىلسىن جۆڭحۆا ۆلتىنڭ ماڭگی ۆزدىكسىز داۆۆىنا سایاتىن ٴتۆبىرلی ۆلی جوسپار ەتىپ، ٴبىر قىدىرۆ جاسامپازدىق قزمەتتەردی وردىستەتتىك، بەكمەمزدڭ زور، سەرپىنمىزدڭ كۆشتی، ونىمدىلگىمىزدڭ مول بولۆی بۆرىن بولما- عان دەڭگەیگە كوتەرىلدی، ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرىلسىندا نازاریادان امالیاتقا دەیىن تاریحي سیاتتی، بۆرىلىس سیاتتی، جالپی جاعداي سیاتتی وزگەرىستەر تۆىلدی، كورىكتی جۆڭگو قۆرىلسىندا ماڭزدی قادام تاستالدی.

(2) قامال الۆ شاراسی: "ەكولوگیالق ورتا ساپاسىنڭ جاقسارعاندىعىن بۆقاراعا شىنایی سەزىندىرۆ كەرەك"

سالقىن سامال ەسىپ، قۆستار سایراي باستا- دی. تاڭعی تۆمان سەیلىمەي جاتىپ، دیانچی كولی مەن تاڭعی شىنعۆعا كەلگەن كۆنمیڭ قالا تۆرعىن- دارى ٴبىر ۆاقتتا ویاندی.

دیانچی كولی سیاقتی "ۆستىرتتەگی مەرۆەرت" ٴبىر مەزگىل ەلمىزدەگی لاستانۆی ەڭ اۆىر كول- دەردڭ ٴبىری بولعان ەدی. جەرگىلىكتی ورىندا- عی ادامدارىدڭ تانىستىرۆىنشا، بۆرىنداری كول بەتىندە قالقعان كوك بالدىر ٴبىر قابات جاسىل سىر سىپەتتی، "تىشقان ۆستىندە جۆگىرەدی، لاقتىرعان تاس كولگە شوكپەیدی" ەكەن.

2020 ـ جىلی 1 ـ ایدا باس شۆجي شي جینپیڭ یۆننانعا بارىپ قزمەت تەكسەرگەندە، تەكسەرۆ ـ زەرتتەۆ جۆرگىزگەندە، ارنایی دیانچی كولىنە بارىپ كوردی. 2008 ـ جىلی ول یۆننانعا تەكسەرۆ ـ زەرتتەۆگە بارعاندا دیانچی كولىنڭ لاستانۆىن جونگە سالۆ ینجەنەریاسىن، ت . ب كوزدەن كەشـ- رىپ، ەكونومیكانی دامتۆ ـــ ناتیجە، جاسىل تاۆ، تۆنىق سۆدی ساقتاپ قالۆ ٴتىپتی دە ۆلكەن ناتیجە سندی علمي باعدارىدڭ قالىپتاسۆىن دلگەرىلەتۆ- دی باسا دارىپتەدی.

2020 ـ جىلعی قزمەت تەكسەرۆدە جەرگىلىك- تی ورىن بىرنەشە ستاكان سۆ ۆلگىسىن ازىرلەدی، مۆندا دیانچی كولىنڭ دە، باس شۆجي باستان ـ ایاق كوكىل بولگەن ىرحاي كولی مەن فۆشیان كولىنڭ دە سۆ ۆلگىسی بار.

ٴبىر ـ بىردەن تەكسەرىپ كورىپ، ەگجەي ـ تەگجەیلی سۆراستىردی. باس شۆجي شي جینپیڭ تەرەڭ تەقىلاستی قامقورلىقپەن بىلاي دەدی: "دیانچی كولی كۆنمیڭدی ارلەندىرىپ تۆرعان جاقۆت، العان بەتتەن قایتپایتىن ارىنمەن، تاۆ، سۆ، ورمان، ەگىنجاي، كول، جایلىم ـــ تىرشىلىكتڭ ورتاق تۆلعاسی دەگەن ۆستانىم بوینىشا كەشەندی جونگە سالۆدی، جۆیەلی جونگە سالۆدی، قاینارىنان جونگە سالۆدی كۆشەیتىپ، كۆش ۆستىنە كۆش قوسىپ، دیانچی كولىن وڭاۆ قزمەتتىن اناعۆرلىم جاقسی ىستەۆ كەرەك".

قاینارىن تىزگىندەپ، لاستانۆدی توسۆ جۆمە- سىن جۆرگىزدی، ەكولوگیالق سازدىقتی قالپىنا كەلتىردی، جاعاداعی بەلگىلەمەگە قایشی سالىنعان قۆرىلىس ماسەلەلەرىن رەتتەدی، وڭادی... بۆگنـ- گی دیانچی كولی ناشار دەگەن 5 تۆردەگی قالپا- عىن الپ تاستادی، كوك تولقىن بۆیرالانىپ، شاعالا سامعاپ، مەرۆەرتتىك كورىكتی كەلبەتی قایتا كوزگە ٴتۆستی.

"بۆراڭ جولدی باستان كەشىرگەن سوڭ، كەلەسی قادامداعی بەتالىسمىزدی ٴتىپتی دە ایقىن تاني الدىق". كۆنمیڭ قالاسی دیانچی كولىن باسقارۆ مەكەمەسىنڭ باستعی چىن جیڭ تەبىرەنە بىلاي دەدی: دیانچی كولىن قورعاۆ الدەقاشان ورتاق تانىمعا اینالدی، بۆرىنداری بەلگىلەمەگە قایشىلىق جاساپ قۆرىلىس سالعان كاسىپورىندار بار بولاتىن، ال قازىر كاسىپورىندار ىرىقتىلىقپەن كەلىپ "مۆنداي قۆرىلىس دیانچی كولىن قورعاۆ تالابىنا ساي كەلە مە، جوق پا؟ ـ دەپ سۆراىتىن بولدی".

ایدىن كول، اشق اسپان، تاماشا ەكولوگیا- لق ورتا ـــ جالپىعا ەڭ ٴتیىمدی حالىق تۆرمىسـ- نڭ قۆت ـ ىرىسی، جۆرت تىلەگی.

"بۆقارانڭ ماڭاینداعی كورنەكتی ەكولوگیا- لق ورتا ماسەلەلەرىنەن شوعىرلی تۆرده قامال الپ، ەكولوگیالق ورتا ساپاسىنڭ جاقسارعاندد- عىن بۆقاراعا شىنایی سەزىندىرۆ كەرەك" دەپ باس شۆجي شي جینپیڭ ایقىن تالاپ ەتكەن بولاتىن.

سولتۆستىك ٴوڭىردڭ كۆز، قىس ماۆسىمىـ- داعی اۆىر لاستانعان اۆا رایی ٴبىر مەزگىل ٴجیی تۆىلدی، اۆانڭ لاستانۆی بۆقارانڭ وندىرىسىنە، تۆرمىسىنا اۆىر نقىال جاسادی.

2014 ـ جىلی 2 ـ ایدڭ سوڭعی شەنىندە بەیجیڭ قاتارلی جەرلەردی اۆىر تۆمشا باسىپ، ٴۆرتىس 7 كۆنگە جالعاستی. 2 ـ ایدڭ 25 ـ كۆنی باس شۆجي شي جینپیڭ بەیجیڭدە قزمەت تەكـ- سەردی، لاس سۆدی، قوقر ـ قوقسقتی، تۆمشانی وڭاۆ وسی رەتكی قزمەت تەكسەرۆدڭ ٴتۆیندی جاعی بولدی.

"قورشاعان ورتانی وڭاۆ ـــ جۆیەلی ینجە- نەریا، ٴسوزسز، حالىق تۆرمىسىنداعی كەلەلی ناقتی ٴىس رەتىندە مەقتی یگەرۆ كەرەك". باس شۆجي بایپتی تۆرده بىلاي دەدی: اتموسفەرانڭ لاستانۆىنان ساقتانۆ جانە ونی وڭاۆ بەیجیڭنڭ داۆۆىندا ٴدوپ كەلگەن ەڭ كورنەكتی ماسەلە.

بىرنەشە كۆننەن كەین مەملەكەتتىك ەكی ٴماجلىس بەیجیڭدە اشلدی.

شاڭحاي ۆاكىلدەر ۆیرمەسىنڭ بایاندامانی قا- راۆنا قاتىناسقاندا، باس شۆجي شي جینپیڭ بىلاي دەپ سۆرادی: "$PM_{2.5}$، شاڭحاي بەیجیڭمەن سالىس- تىرعاندا قاندای"؟ "قازىر بەیجیڭدە كومىر جاعاتىن شاعىن پار قازاندی رەتتەۆ قیمىلى دابىرالی جۆرگىزد- لىپ جاتىر، شاڭحایدا قاندای"؟

شاڭحاي قالاسىنڭ ورتانی قورعاۆ جۆیەسـ- نەن كەلگەن مەملەكەتتىك حالىق قۆرىلتایىنىڭ ۆاكـ- لی بىلاي دەپ جاۆاپ بەردی: "شاڭحایدڭ دا تەبىنی كۆشتی، قازىر تیاناقتاندىرۆدی جاپىاي دلگەرىلەتۆدە".

باس شۆجي شي جینپیڭ بىلاي دەدی: "كوپـ- شىلىكتڭ ورتانڭ لاستانۆىنا اڭسی كۆشتی ەكەن، بۆل داۆۆ كەزەڭىندە وراعىتىپ وتۆگە، تایساقتاپ كەتۆگە كەلمەیتىن ٴىس، ٴسوزسز، لاستانۆدی وڭاۆدی قامال الۆ شایقاسی رەتىندە دلگەرىلەتۆ كەرەك، اۆانڭ لاستانۆىن وڭاۆدا تاباندىلىق پەن قۆلشىنىس كەرەك".

ایتقان سوزىنەن تایمادی، ٴىس تەتگی ادامدا.

سولتۆستىك وڭىردە شامامەن 37 میلىیۆن اۆىل ـ قستاق تۆرعىنی وت جالاپ، ٴتۆتىن شالعان كومىر مەشكە قوش ایتتی، كومىر ەلەكتر، بولات ـ تەمىر سیاقتی كاسىپ سالالارى جاراقسز زاتتاردی ەڭ از شعاراتىن ەتىپ جاڭالادی، موتور- لی كولىكتەردڭ جاراقسز زاتتاردی شعارۆ ولشە- می ٴتىپتی دە قاتایتىلدی... قازىر كوپ جىلدىق قۆلشىنىس ارقىلی تۆمشا كۆندەر ازایدی، اسپان اشق كۆندەر كوبەیدی، جۆڭگو دۆنیە جۆزىندە- گی اۆا ساپاسىنڭ جاقسارۆی ەڭ تەز مەملەكەتكە اینالدی.

ۆزاق بولاشاققا جوسپار جاساپ، ۆرپاقتار ٴۆشىن قامداندی. ٴبىر ـ بىرلەگەن جاندی كورد- نىستەر ادامدارىدڭ شي جینپیڭنڭ ەكولوگیالق ور- كەنیەت یدەیاسىنا بولعان تانىمىن ٴتىپتی دە تەرەڭـ- دەتە ٴتۆستی.

2022 ـ جىلی 8 ـ ایدا لیاۆنیڭ جینجوۆ دۆڭحۆ ورمان باقشاسىندا باس شۆجي شي جینپیڭ ەكولوگیا- لق ورتانی باسی ـ قاسىندا تەكسەرىپ كورىپ، لاستانۆدان ساقتانۆدڭ جانە ونی وڭاۆدڭ قاندای شارالارى بار ەكەندىگىن، وزەن سۆی ساپاسىنڭ قاندای ەكەندىگىن، بالىق تۆرلەرىنڭ قالپىنا كەلۆد- نڭ قاندای ەكەندىگىن ەگجەي ـ تەگجەیلی سۆراپ ۆعستی.

شیاۆلیڭحی وزەنىنڭ جاعاسىندا ایالداعان باس شۆجي شي جینپیڭ بىلاي دەدی: "تاریحتڭ ۆزاق كوشىنەن الپ قاراعاندا، ٴبىزدڭ وسی بۆىن كەلەر ۆرپاققا نە قالدىرادی دەگەن ماسەلەگە كەلسەك، مەنىڭشە، ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرد- لىسی مۆنڭ اسا ماڭزدی ٴبىر جاعی بولماق. ەكو- لوگیالق وركەنیەت قۆرىلىسىنڭ بۆقاراعا تابىس سەزىمىن سیلاۆ مۆمكىندىگی ەڭ زور، قورشاعان ورتا جاقسارسا، بۆقارانڭ اسەری دە ەڭ تەرەڭ بولادی".

ەكولوگیالق ورتانی قورعاۆ ـــ "مەملەكەتـ- تىڭ زور ٴىسی"، داۆۆ ماسەلەسی، حالىق تۆرمىسی ماسەلەسی، ونان دا ماڭزدىسی ساياسي ماسەلە.

بیىل 5 ـ ایدڭ 18 ـ كۆنی كەش، شانشي شي ـ ان داتاڭ فۆرۆڭ باقشاسىندا، جۆڭگو مەن ورتا ازیا ەلدەری حالقتارىنڭ مادەنیەت ـ كوركە- مونەر جىلىنڭ جانە جۆڭگو ـ ورتا ازیا جاستارى كوركەمونەر فەستیۆالىنڭ باستالۆ سالتىنڭ كوند- سەرتی قویىلىپ جاتتی.

باس شۆجي شي جینپیڭ جۆڭگو ـ ورتا ازیا باسشىلار ماجلىسىنە قاتىناسۆعا كەلگەن شەتەلدڭ سیلی قوناقتارمەن بىرگە كونسەرتتی تاماشالادی، ۆلكەن ەكراندا "چینلیڭنڭ ٴتورت اسىلی" ـــــ قىزىل قۆتان، مسىق ایۆ، سابالاق مایمىل، بوكەن سیاقتىلار ىركەس ـ تىركەس كورىندی، ۆشقان قۆس پەن جۆگىرگەن اڭ، جاندىكتەر ەمىن ـ ەركىن مەكەندەپ، اسەم ەكولوگیالق كارتینا جاندی جادىراتتی.

الایدا بىرنەشە جىلدڭ الدىندا چینلیڭنىڭ سولتۆستىك باۆرایىنداعی 1000عا جۆىق بەلگىلەمەگە قایشی سالىنعان ساياجایلار ویدىم ـ ویدىم ەكولوگیا- لق تىرتىق سىپەتتی، ولار تاۆ ەتەگىندەگی جاسىل جامىلعىنی جالماپ كەتتی.

ماسەلەنڭ شەشىلۆىن دلگەرىلەتۆ ٴۆشىن، باس شۆجي شي جینپیڭ دلگەرىندی ـ كەیىندی 6 رەت ماڭزدی نۆسقاۆ بەردی، بەكتۆ جاسا- دی. ارناۆلی رەتتەۆ ـ وڭاۆ ارەكەتىنڭ ورىس- تەتىلۆىنە دلەسە، بەلگىلەمەگە قایشی سالىنعان 1194 ساياجاي زاڭ بوینىشا ٴبىر جایلی ەتىلـ- دی، دلە ـ شالا جاسىلدی قالپىنا كەلتىرۆ قىز- مەتی ورىستەتىلدی.

2020 ـ جىلی كوكتەمدە باس شۆجي شي جینپیڭ بەیجیڭنەن اتتانىپ شانشیگە قزمەت تەكسەرۆگە باردی، مۆندا جینلیڭ ٴبرىنشی بەكەتی بولدی.

باس شۆجي شي جینپیڭ رەتتەۆ ـ تۆزەتۆ ونىمدىلگىن ٴوزی تىكەلەي "تەكسەرىپ وتكە- زىپ الدی". جاسىلی جاپىاي قالپىنا كەلتىرىلگەن ساياجاي اۆماعىنڭ سۆرەتىن كورىپ، الىستاعی جاندی دا جالىندی جینلیڭگە كوز جىبەرىپ، باس شۆجي ەكولوگیالق وركەنیەت قۆرىلىسىن دلگە- رىلەتۆ جوننىدە باسشی كادرلارعا بىلاي دەپ تاپسىرما بەردی: "ەڭبەك ماعان جازىلماسا دا بولادی دەیتىن دارقاندىقپەن تاریحقا، ۆلتقا شىنا- یی جاۆاپتی بولۆ، تاریحتا جامان ات قالدىرماۆ كەرەك".

تاباندی پۆزیتسیا، ناجاعایداي تەبىن. "ۆلانسۆحا جوننىدە مەن تالاي رەت بەكتۆ جازدىم"، "تەڭگىر جوننىدە دە بەكتۆ جازعاڭـ- مىن. لاس زاتتاردی قۆمدی شولگە توگۆ تۆرالی كوپ رەت قاتتی ەسكەرتۆ بەردىم"... ەكولوگیا- لق ورتانی اۆىر دارەجەدە بۆلدىرگەن ىستەرگە باس شۆجي شي جینپیڭ ماڭزدی نۆسقاۆلار بەرىپ، بەكتۆ جازىپ، قاتاڭ تەكسەرىپ ٴبىر جایلی ەتۆدی تالاپ ەتتی.

باس شۆجي شي جینپیڭ ٴوزی جوسپارلاعان، ٴوزی ورنالاستىرعان، ٴوزی دلگەرىلەتكەن ورتا- لقتڭ ەكولوگیالق ورتانی قورعاۆ جوننىدەگی باقلاۆ ـ تەكسەرۆی ٴىشىنارا وڭىرلەردڭ كوپ جىلداردان بەرگی ەكولوگیالق ورتاسىنداعی "ایق- پاس سىرقاتتی" جازۆدی دلگەرىلەتىپ، جەرگىلىكتی ورىنداردڭ ەكولوگیالق ورتانی قورعاۆ جاۆاپـ- كەرشىلىگىن تیاناقتاندىرۆىن قۆزاۆداعی قاتاڭ شارا- عا، ناقتی شاراعا اینالدی.

"بۆقاراعا اشق اسپان، اقشا بۆلت، جۆلدىزى جمىڭداعان اسپان سیلاۆ"، "بۆقاراعا ٴمولدىر سۆ، جاسىل جاعالاۆ، بالقتار تۆنىق سۆدا جۆرگەن كو- رىنىس سیلاۆ كەرەك" "بۆقارا ٴۆشىن قۆستار سایراپ، گۆلدڭ حوش ٴیسی اڭقعان ساحارا كو- رىنىسىن ساقتاپ قالۆ"... باس شۆجي شي جینپیڭنڭ حالىق ٴۆشىن سالعان اسەم كارتیناسی رەالدىققا اینالۆدا.

(3) قاتار ٴومىر ٴسۆرۆ جولی: "ادام مەن تابیعات تىرشىلىك ورتاق تۆلعاسی"

"سۆییۆن ٴدالىزىن، شىنىمەن، كەرەمەت كوركەم دەۆگە بولادی"! "كوز تویمایتىنداي سەزىمدەمىن". بیىل 7 ـ ایدڭ 25 ـ كۆنی باس شۆجي شي جینپیڭ سچۆانعا بارىپ قىزمەت تەكـ- سەرگەندە، ەڭ الدىمەن، جیانمىن شیۆڭگۆان ما- ڭىنا ورنالاسقان سۆییۆن دالىزىنە كەلدی.

بۆل ارا ەرتە زاماندداعی گۆانجۆڭ جازىعـ- نان سچۆان ویپاتىنا باراتىن بایىرعی سچۆان جولىنڭ ماڭىزدی جول بولىگی، مۆندا قازىرگە دەیىن ەڭ كەمەلدی ساقتالعان بایىرعی زاماندداعی بەكەت جولىندا قولمەن ەگىلگەن بایىرعی ساۆىر اعاشی شوعىرى بار.

باس شۆجي شي جینپیڭ بىلاي دەپ اتاپ كورسەتتی: دۆنیە جۆزىندەگی ەڭ ۆلكەن وسی قولمەن ەگىلگەن بایىرعی ساۆىر اعاشی ورمانـ- نڭ وسىنشاما ۆزاق ۆاقت جالعاسا الۆی، وسىـ- شاما جاقسی قورعالۆی مىڭ داۆىرىنەن باستاپ جاریالانىپ اتقارىلعان "ٴمانساپتىلار مەن حالقـ- تىڭ اعاش كەسۆگە ٴوزارا تیىم سالۆی"، "اعاشتی وتكىزىپ بەرىپ تاڭبانی وتكىزۆ" سیاقتی تۆزىمـ- دەردڭ بۆگىنگە دەیىن جالعاسىپ، سالتقا اینالۆدـ- نڭ ارقاسی، اسىرەسە، جەرگىلىكتی بۆقارانڭ ۆرپاقتار بویی بىرگە قورعاۆىنڭ ارقاسی.

نەشە مىڭ جىلدان بەری بایىرعی ساۆىر اعاشىمەن بىرگە جالعاسىپ كەلە جاتقانی ـــ جۆڭحۆا ۆلتىنڭ ادام مەن تابیعاتتڭ جاراسىمدی قاتار ٴومىر سۆرۆىنە بۆلجماي تاباندی بولعان تالپىنىسی.

پارتیا 18 ـ قۆرىلتایىنان بەری ارشان تاۆدـ- نڭ ورماندی اۆماعىنان سایحانباعا دەیىن، بابۆشا ورمان الاڭىنان نانحایدڭ كەڭ كو- سىلگەن قىزىل اعاش ورماننا دەیىن... ٴاربىر ٴتۆپ اعاش، ٴاربىر بولىك ورمان باس شۆجي شي جینپیڭنڭ ەكولوگیالق ورتانڭ جاراسىمـ- دىلىعىن ەشقاشان وینان شعارماندىعىنڭ كۆاسی بولدی.

"كەزىندە جۆڭگونڭ ساری توپىراقتی ۆستىرتىندەگی ٴبىر شاعىن قستاقتا كوپ جىل تۆرمىس كەشىرگەنمىن، سول كەزدە ول ارانڭ ەكولوگیالق ورتاسی بۆلىنگەن، بۆقارانڭ تۆرـ- مىسی دا جوقشىلىقپەن وتەتىن. سول كەزدڭ وزىندە - اق تابیعاتقا زیان جەتكىزۆ تۆبىندە ادامزاتتڭ وزىنە زیان جەتكىزەتىندىگىن بىلگەن ەدىم". سول كەزدەن باستاپ ەكولوگیالق ورتا- نی قورعاۆ تانىمی جاس شي جینپیڭنڭ جۆرەگىنە تەرەڭ ۆیالاعان ەدی.

2002 ـ جىلی 4 ـ ایدا ماماننىڭ مینجیاڭ وزەنىنڭ قۆیارىندداعی سازدىق بایلىعىن شۆعىل قۆتقارۆ سیاتىندا قورعاۆعا ۆندەگەن ٴبىر ماتەر- یالی سول كەزدەگی فۆجیان ولكەسىنڭ ولكە باستعی شي جینپیڭنڭ ۆستەلىنە جەتكىزىلەدی. ول بىلاي دەپ بەكتۆ جاسایدی: "سازدىقتی قورعاۆ ەكولوگیالق ورتانی قورعاۆدڭ ٴبىر ماڭزدی مازمۆنی، ولكەمىز ەكولوگیالق ورتا ولكەسىن قۆرۆدا، ٴسوز جوق، سازدىقتی قورعاۆـ- عا باسا ٴمان بەرۆی كەرەك".

مینجیاڭ وزەنىنڭ قۆیارىندداعی سازدىق "ەكولوگیالق ورتاسىن قورعاۆ شایقاسی" سودان باستالدی:

(جالعاسی 3 ـ بەتتە)